

Sygn. akt: I C 734/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 czerwca 2023 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie I Wydział Cywilny

w składzie: Przewodniczący: sędzia Juliusz Ciejek

Protokolant: p.o. sekretarza sądowego K. D.

po rozpoznaniu w dniu 16 maja 2023 r. w Olsztynie

na rozprawie

sprawy z **powództwa A. R.**

przeciwko (...) Bank Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.

o zapłatę i ustalenie

I. zasądza od pozwanego na rzecz powódki kwotę:

- 8.201 zł 16 gr (osiem tysięcy dwieście jeden złotych szesnaście groszy) z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 15 czerwca 2023 r. do dnia zapłaty,

- 7.474,53 CHF (siedem tysięcy czterysta siedemdziesiąt cztery i 53/100 CHF) z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 15 czerwca 2023 r. do dnia zapłaty,

II. w pozostałym zakresie powództwo oddala,

III. koszty procesu stron wzajemnie znosi.

sędzia Juliusz Ciejek

Sygn. akt I C 734/21

UZASADNIENIE

Pozwem wniesionym w dniu 15 lipca 2021 r. przeciwko (...) Bank S.A. z siedzibą w W. (dalej: Bank) powódka A. R. wniosła o:

a) zasądzenie od pozwanego na swoją rzecz kwoty 61.768,19 zł tytułem bezpodstawnego wzbogacenia pozwanego i pobrania świadczeń nienależnych w okresie od 01.08.2011 r. do 25.01.2021 r. wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od tek kwoty od dnia 27.04.2021 r. do dnia zapłaty,

b) zasądzenie od pozwanego na swoją rzecz kwoty 7.500 CHF tytułem bezpodstawnego wzbogacenia pozwanego i pobrania świadczeń nienależnych w okresie od 01.08.2011 r. do 25.01.2021 r. wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od tek kwoty od dnia 27.04.2021 r. do dnia zapłaty,

c) ustalenie nieistnienia pomiędzy stronami stosunku prawnego kredytu wynikającego z umowy kredytu nr (...) z dnia 08.11.2006 r.

Ponadto, powódka wniosła o zasądzenie od pozwanego na swoją rzecz zwrotu kosztów procesu według norm przepisanych, w tym opłat skarbowych od pełnomocnictw i kosztów zastępstwa procesowego w wysokości dwukrotności stawki minimalnej wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia prawomocności wyroku do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu strona powodowa wskazała, że istotą sporu pomiędzy stronami pozostaje kwestia oceny zgodności z prawem powstałego stosunku prawnego oraz ocena treści postanowień umownych. Kwestionowane postanowienia zostały zawarte w § 1 ust. 1, § 4 ust. 3, § 6 ust. 3 umowy kredytu oraz § 16 ust. 4, § 19 ust. 5, § 21 ust. 5 regulaminu, dotyczących klauzuli indeksującej świadczenia stron dwoma miernikami wartości określanymi dowolnie przez pozwanego. W ocenie strony powodowej umowa kredytu jest bezwzględnie nieważna. Kwestionowane postanowienia stanowią klauzulę abuzywną zmierzającą do zaburzenia równowagi kontraktowej na wyłączną korzyść pozwanego, który wykorzystał swoją silniejszą pozycję względem konsumenta oraz jego nieświadomość i brak specjalistycznej wiedzy co do ryzyka związanego z oferowanym produktem. Powyższe postanowienia naruszają dobre obyczaje oraz prowadzą do znaczącej nierównowagi praw i obowiązków ze szkodą dla konsumenta, a w konsekwencji są bezskuteczne. Bezskuteczność postanowień prowadzi do nieważności całej umowy. Środki pobrane od powódki przez pozwanego w wyniku wykonywania nieważnej umowy stanowią świadczenie nienależne, którego powódka domaga się zasądzenia na podstawie art. 405 k.c. w zw. z art. 410 k.c.

Powódka wskazała, że ewentualnie opisane wady prawne mogą skutkować wyłącznie uznaniem kwestionowanych postanowień za bezskutecznych i dalszym utrzymaniem umowy po ich eliminacji. W takiej sytuacji powódce przysługuje na podstawie art. 405 k.c. w zw. z art. 410 k.c. część środków pobranych przez pozwanego.

(pozew k. 4-15).

W odpowiedzi na pozew pozwany (...) Bank S.A. wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powódki na swoją rzecz zwrotu kosztów procesu według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego wraz z opłatami skarbowymi od pełnomocnictw.

W uzasadnieniu swojego stanowiska wskazał, że kwestionuje roszczenie powódki zarówno co do zasady jak i wysokości. W ocenie pozwanego powódka nie posiada interesu prawnego w żądaniu o ustalenie. Pozwany podniósł zarzut przedawnienia. Pozwany zaprzeczył, aby:

- jakiegokolwiek postanowienia umowy lub regulaminu, w szczególności dotyczące indeksacji kredytu kursem (...) były bezskuteczne, a tym bardziej aby nieważna była cała umowa,
- umowa lub regulamin (lub jakiegokolwiek ich postanowienie) były sprzeczne z przepisami ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 roku - Kodeks cywilny, w szczególności z art. 353¹k.c., art. 358 § 1 i 2 k.c., przepisami ustawy Prawo Bankowe, lub z jakimkolwiek innym aktem normatywnym,
- umowa (jakiegokolwiek jej postanowienie), była w jakimkolwiek zakresie sformułowana w sposób sprzeczny z właściwością umowy kredytu, z zasadą: swobody umów, nominalizmu, równowagi kontraktowej,
- umowa nie miała walutowego charakteru,
- postanowienia umowy, w szczególności dotyczące indeksacji kredytu kursem (...) nie były uzgadniane przez strony (nie były indywidualnie negocjowane) oraz naruszały dobre obyczaje lub naruszały interes konsumenta, w szczególności w sposób rażący,
- pozwany mógł kształtować lub kształtował wysokość kursów kupna i sprzedaży w oderwaniu od wysokości kursów aktualnie kształtowanych przez rynek walutowy,

- istniały podstawy do eliminacji indeksacji z umowy, w szczególności przy pozostawieniu (dla już spłaconych rat) stopy oprocentowania właściwej dla kredytów indeksowanych kursem (...),
- powódka nie była informowana o ryzyku kursowym i innych aspektach udzielonego kredytu, pozwany nienależycie wykonał spoczywający na nim obowiązek informacyjny,
- bank arbitralnie i dowolnie ustalał kurs (...),
- brak było uzasadnienia dla stosowania różnych kursów do wypłaty kredytu i spłaty rat kredytu,
- bank nie nabywał (...) na rynku międzybankowym w celu finansowania akcji kredytowej powoda, a wszelkie operacje wykonywane były jedynie dla celów księgowych,
- powódka świadczyła na rzecz pozwanego jakiegokolwiek nienależne świadczenie,
- jakiegokolwiek z zarzutów stawianych bankowi przez powoda dla poparcia żądań pozwu był zasadny,
- jakakolwiek część roszczeń powoda była zasadna.

(odpowiedź na pozew k. 64-110).

Pozwany pismem z dnia 07.12.2021 r. podniósł zarzut zatrzymania kwoty dochodzonej przez powódkę w niniejszym postępowaniu w związku z twierdzeniem o rzekomej nieważności umowy, do czasu zaoferowania przez powódkę zwrotu świadczenia wzajemnego banku w postaci kwoty 102.237,37 zł tytułem środków wypłaconych przez pozwanego powódce na podstawie rzekomo nieważnej umowy. Pozwany wniósł o zamieszczenie zastrzeżenia uzależniającego wykonanie tego obowiązku przez pozwanego z od jednoczesnego spełnienia własnego świadczenia zwrotnego przez powódkę.

(pismo procesowego pozwanego – k. 175-176, oświadczenie pozwanego – k. 177)

Strona powodowa zakwestionowała zgłoszony przez pozwanego zarzut zatrzymania.

(pismo procesowe powodów – k. 246-255).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Powódka A. R. w 2006 r. potrzebowała środków finansowych na zakup lokalu mieszkalnego, w celu zaspokojenia własnych potrzeb mieszkaniowych.

Wnioskiem z dnia 25 września 2006 r. wystąpiła do poprzednika prawnego pozwanego (...) Bank S.A. w K. – o udzielenie jej kredytu w kwocie 100.000 zł powiększonego o składkę za ubezpieczenie indeksowanego kursem waluty (...) na okres 10 lat. Jako cel kredytowania wskazała budowę nieruchomości przez dewelopera oraz sfinansowanie prowizji za udzielenie kredytu i składki ubezpieczeniowej.

Powódka podpisała oświadczenie, że po zapoznaniu się z występującym ryzykiem kursowym oraz ryzykiem wynikającym ze zmiennej stopy procentowej wnosząc o udzielenie kredytu indeksowanego do waluty obcej.

Po weryfikacji wniosku, powódka otrzymała pozytywną decyzję kredytową.

(dowód: zeznania powódki – k. 226v-227, wniosek o kredyt k. 116-119, decyzja kredytowa – k. 120-121, oświadczenie kredytobiorcy o wyborze waluty – k. 122,)

Następnie powódka, w imieniu której działał pełnomocnik matka B. R., jako kredytobiorczyni zawarła z (...) Bank S.A. w K. (...) Oddział w Ł. umowę kredytu hipotecznego nr (...) indeksowanego do (...). Umowa sporządzona została w dniu 8 listopada 2006 r., a podpisana przez strony w dniu 16 listopada 2006 r.

Zgodnie z zawartą umową Bank zobowiązał się udzielić powódce kredytu w kwocie 102.237,37 zł indeksowanego kursem (...) w warunkach określonych w niniejszej umowie kredytowej, przy założeniu, że uruchomiono całość kredytu w dacie sporządzenia umowy równowartość kredytu wyniosłaby 43.841,07 CHF. Rzeczywista równowartość zostanie określona po wypłacie ostatniej transzy kredytu (§ 2 ust. 1 umowy). Kredyt był przeznaczony na pokrycie części kosztów budowy lokalu mieszkalnego, refinansowanie kosztów zadatku, uiszczenie składki z tytułu ubezpieczenia od ryzyka utraty wartości nieruchomości, na pokrycie składek ubezpieczeniowych i opłaty od ustanowienia hipoteki zabezpieczającej spłatę kredytu (§ 2 ust. 4 umowy).

Wypłata kredytu następowała w transzach, zgodnie z harmonogramem wypłaty transz stanowiącym załącznik nr 1 do umowy i będący integralną jej częścią (§ 2 ust. 4 umowy). Zgodnie z § 4 ust. 3 umowy w dniu wypłaty kredytu lub każdej transzy kredytu kwota wypłaconych środków będzie przeliczana do (...) według kursu kupna waluty określonego w Tabeli Kursów, obowiązującego w dniu uruchomienia środków. W myśl § 1 ust. 1 umowy tabela kursów jest bankową tabelą kursów walut dla kredytów dewizowych oraz indeksowanych kursem walut. Sporządzana jest przez merytoryczną komórkę Banku na podstawie kursów obowiązujących na rynku międzybankowych w chwili sporządzania tabeli i po ogłoszeniu kursów średnich przez NBP, tabela sporządzana jest o godz. 16:00 każdego dnia roboczego i obowiązuje przez cały następny dzień roboczy.

Kredytu udzielono na okres 120 miesięcy płatnego w równych miesięcznych ratach obejmujących część kapitałową oraz odsetkową, płatną w terminach i wysokościach określonych w harmonogramie spłat, stanowiącym integralną część umowy. Rata kapitałowo-odsetkowa przy założeniu uruchomienia całości kredytu w dacie sporządzenia umowy wynosiłaby równowartość 468,44 CHF (§ 2 ust. 3 umowy). Spłata następowała na rachunek wskazany w aktualnym harmonogramie spłat (§ 6 ust. 1 umowy). Zgodnie z § 6 ust. 3 umowy, wysokość zobowiązania miała być ustalana jako równowartość wymaganej spłaty wyrażonej w (...) po jej przeliczeniu według kursu sprzedaży walut określonej w „Bankowej tabeli kursów walut dla kredytów dewizowych oraz indeksowanych kursem walut obcych” do (...) obowiązującego w dniu spłaty.

Integralną część umowy stanowił „Regulamin do kredytu hipotecznego”. W § 19 ust. 5 regulaminu wskazano, że w przypadku kredytu indeksowanego w walucie obcej kwota raty spłaty obliczona jest według kursu sprzedaży dewiz obowiązującym w Banku na podstawie obowiązującej w Banku (...) z dnia wpływu środków. Zgodnie z § 3 ust. 1 i 2 regulaminu do umowy bank jest uprawniony do zmiany Regulaminu z ważnych przyczyn, w szczególności z uwagi na nowelizację przepisów prawa, dostosowanie do koniecznych zmian wprowadzonych w obowiązującym w Banku systemie informatycznym. O zmianie regulaminu bank zawiadamia kredytobiorców listem poleconym.

Zgodnie z § 11 umowy, kredytobiorca zobowiązał się do zapłaty opłat i prowizji za wykonanie czynności pozostających w związku z zawartą umową kredytową w wysokości obowiązującej w Tabeli Prowizji i Opłat obowiązującej w dniu dokonania czynności. Pobrane kwoty z ww. tytułu nie podlegają zwrotowi.

Oprocentowanie kredytu było zmienne i na dzień sporządzenia umowy wynosiło 3,16 % w skali roku, na które składa się suma obowiązującej stawki (...) i stałej marży Banku, która wynosi 1,45% (§ 8 ust. 1 umowy). Zgodnie z § 9 ust. 2-3 umowy oraz § 14 ust. 2 i 3 regulaminu indeks (...) dla każdego kwartału kalendarzowego oblicza się jako arytmetyczną średnią stawek 3m (dla lokat międzybankowych trzymiesięcznych), obowiązujących w dniach roboczych w okresie od 26 dnia miesiąca zamykającego kwartał poprzedzający ostatni kwartał kalendarzowy do 25 dnia miesiąca kończącego kwartał poprzedni, zaś dla każdego miesiąca jako średnią arytmetyczną stawek LIBOR 3M obowiązujących w dniach roboczych w okresie liczonym od 26 dnia miesiąca poprzedzającego miesiąc ostatni do 25 dnia miesiąca poprzedzającego zmianę.

Jeżeli kredytobiorca w terminie nie dokonałby spłaty całości lub części rat, to niespłacona kwota stałaby się zadłużeniem przeterminowanym. Od przeterminowanego zadłużenia bank uprawniony jest do naliczenia odsetek karnych w wysokości podwójnego oprocentowania. W przypadku wypowiedzenia umowy i nie uregulowania należności przez kredytobiorcę, następnego dnia po upływie terminu wypowiedzenia, bank dokonuje przewalutowania całego wymagalnego zadłużenia na PLN z zastosowaniem aktualnego kursu sprzedaży dewiz, określonego przez Bank w Tabeli Kursów. Od dnia przewalutowania pobiera się od wymagalnego kapitału odsetki karne w wysokości 2-krotności oprocentowania kredytów udzielanych w PLN (nie indeksowanego do waluty obcej) przy zastosowaniu aktualnego z dnia przewalutowania wskaźnika D. oraz marży obowiązującej w dniu wypłaty kredytu lub jego pierwszej transzy (§ 10 ust. 1-3 umowy oraz § 16 ust. 4 regulaminu).

Zgodnie z § 21 ust. 5 regulaminu wskazano, że w przypadku kredytu indeksowanego do waluty obcej prowizja za wcześniejszą spłatę, przeliczona jest według kursu sprzedaży dewiz na podstawie obowiązującej w Banku (...) z dnia realizacji wcześniejszej spłaty.

Na zabezpieczenie spłaty kredytu wraz z odsetkami i innymi należnościami wynikającymi z umowy, ustanowiono hipotekę kaucyjną do kwoty stanowiącej 170% kwoty kredytu określonej w § 2 ust. 1 umowy na prawie własności nieruchomości tj. lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w O. – (...), przysługującego kredytobiorczyni. Ponadto, kredytobiorczyni zobowiązana została do udzielenia innych zabezpieczeń tj. do dokonania cesji na rzecz banku wierzytelności z tytułu umowy ubezpieczenia nieruchomości od ognia, powodzi i innych zdarzeń losowych, cesji wierzytelności z tytułu umowy zawartej z deweloperem z tytułu przysługującego zwrotu wniesionych środków na budowę mieszkania, wystawienia weksła in blanco, ubezpieczenia od ryzyka utraty wartości nieruchomości (§ 13 umowy).

Całkowity koszt kredytu na dzień sporządzania umowy kredytu wynosił 18.607,75 zł – kwota ta nie uwzględnia ryzyka kursowego. Ostateczna wysokość całkowitego kosztu kredytu miała być uzależniona od zmian poziomu oprocentowania kredytu w całym okresie kredytowania (§ 2 ust. 7 umowy). Rzeczywista roczna stopa oprocentowania, przy uwzględnieniu 12 miesięcy podwyższonego oprocentowania, wynosi 3,32 %. Ostateczna wysokość rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania uzależniona jest od zmian poziomu oprocentowania kredytu w całym okresie kredytowania (§ 2 ust. 8 umowy).

Powódka złożyła oświadczenie, że jest świadoma ryzyka kursowego, związanego ze zmianą kursu waluty indeksacyjnej w stosunku do złotego, w całym okresie kredytowania i akceptuje to ryzyko (§ 2 ust. 2 umowy). Jak również oświadczenie, że jest świadoma ryzyka wynikającego ze zmiennego oprocentowania, w całym okresie kredytowania i akceptuje to ryzyko (§ 8 ust. 2 umowy).

Umowa w § 18 ust. 1 przewidywała możliwość przewalutowania kredytu, jeżeli saldo kredytu po przewalutowaniu spełnia warunki dla maksymalnej kwoty kredytu, w zakresie wartości rynkowej nieruchomości stanowiącej przedmiot zabezpieczeń, pozytywnej weryfikacji zdolności kredytowej Kredytobiorcy.

(dowód: umowa kredytu hipotecznego k. 20-25, regulamin kredyt hipotecznego dom – k. 31-37, pełnomocnictwo – k. 115, potwierdzenie wypłaty środków – k. 38, historia zadłużenia oraz wpłat tytułem spłaty kredytu wraz z historią indeksów – k. 39-44, zestawienie rat i odsetek do umowy – k. 127)

Umowa nie była indywidualnie negocjowana przez strony.

(dowód: zeznania powódki – k. 226v-227)

Powódka jako kredytobiorczyni nie miała wpływu na proces ustalania kursów walut w tabelach kursowych Banku.

(dowód: zeznania świadka P. S. k. 199-206)

Strony dokonały zmiany treści postanowień umowy w następujący sposób:

- w dniu 19.01.2017 r. strony podpisały aneks nr (...) na podstawie, którego uległ zmianie harmonogram wypłaty transz,
- w dniu 24.09.2008 r. strony podpisały aneks nr (...) na podstawie, którego uległo zmianie postanowienie dotyczące ustanowionej hipoteki kaucyjnej,
- w dniu 23.12.2008 r. strony podpisały aneks nr (...) na podstawie, którego uległ m.in. okres spłaty kredytu na 240 miesięcy,
- w dniu 13.09.2011 r. strony podpisały aneks nr (...) na podstawie, który został sporządzony z uwagi na zmianę sposobu spłaty kredytu indeksowanego do waluty (...) w taki sposób, że począwszy od dnia wejścia w życie aneksu spłata kredytu następowała będzie w walucie indeksacyjnej (...) lub złotych polskich. Dotychczasowe zapisy § 6 umowy otrzymały nowe brzmienie.

(dowód: aneks nr (...) z dnia 19.01.2007 r. – k. 26, aneks nr (...) z dnia 24.09.2008 r. – k. 17, aneks nr (...) z dnia 23.12.2008 r. – k. 28, aneks nr (...) z dnia 13.09.2011 r. – k. 29-30, wniosek o zmianę okresu kredytowania – k. 126)

Kredyt został wypłacony powódce zgodnie z złożonymi dyspozycjami wypłaty.

Powódka spłacała kredyt wyłącznie w PLN do listopada 2015 r. włącznie, zaś od 23 grudnia 2015 r. spłaca kredyt w walucie (...) lub w walucie PLN.

Powódka w okresie od dnia 01.08.2011 r. do 25.01.2021 r. uiściła na rzecz pozwanego tytułem spłaty rat kapitałowo – odsetkowych kwotę 61.115,56 zł oraz 7.474,53 CHF.

Przy przyjęciu, że z umowy usunięto mechanizm indeksacji, a powódka zobowiązana do spłaty kredytu w PLN według zasad określonych w umowie z oprocentowaniem stanowiącym sumę stałej marży w wysokości 1,45 % powiększonej o wskaźnik (...) ustalonej zgodnie z § 8 i 9 umowy, przy uwzględnieniu zawartych aneksów, sumy rat kapitałowych i odsetkowych kredytu, jakie powódka powinna była wpłacać pozwanemu w okresie od 01.08.2011 r. do 25.01.2021 r. wynoszą z tytułu kapitału 46.678,32 zł, z tytułu odsetek 6.236,10 zł, łącznie 52.914,42 zł.

Różnica pomiędzy ustaloną sumą wpłat w okresie od 01.08.2011 r. do 25.01.2021 r., a kwotą która byłaby należna we wskazanym okresie przy przyjęciu, że z umowy usunięto by mechanizm indeksacji wynosi 8.201,16 zł.

(dowód: potwierdzenie wypłaty środków – k. 38, historia zadłużenia oraz wpłat tytułem spłaty kredytu wraz z historią indeksów – k. 39-44, wniosek o wypłatę kredytu – k. 123, dyspozycja uruchomienia kredytu – k. 124, wniosek o zmianę wypłaty transzy – k. 125, zestawienie rat i odsetek – k. 127, opinia biegłego sądowego – k. N. H. – k. 306-322, zeznania powódki – k. 226v-227)

Powódka pismem z dnia 24.03.2021 r. wezwała pozwanego do zapłaty kwoty 102.668,66 zł oraz 7.500 CHF tytułem zwrotu nienależnie pobranych środków w okresie od dnia 24.11.2006 r. do dnia 25.01.2021 r. w związku z nieważnością umowy kredytu. Pozwany nie uznał roszczeń powódki.

(dowód: pismo powodów – k. 45-56, pismo pozwanego – k. 47-48)

Pozwany w dniu 26.08.2021 r. oświadczył, że na podstawie art. 496 k.c. w zw. z art. 497 k.c. korzysta z prawa zatrzymania świadczenia w postaci dochodzonego przez powódkę na drodze sądowej wierzytelności w kwocie 61.768,19 zł oraz w kwocie 7.500 CHF z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 27.04.2021 r. do dnia zapłaty, do czasu zaoferowania przez powódkę zwrotu świadczenia wzajemnego banku w kwocie 102.237,37 zł tytułem wypłaconego i wykorzystanego przez powódkę kapitału kredytu albo zabezpieczenia roszczenia o zwrot tej kwoty.

(dowód: oświadczenie pozwanego z dnia 26.08.2021 r. wraz potwierdzeniem nadania i odbioru przesyłki – k. 177-181)

Pozwany (...) Bank S.A. w W. jest następcą prawnym (...) Bank S.A. w K..

(dowód: okoliczność bezsporna)

Decyzją z dnia 29.09.2022 r. Bankowy Fundusz Gwarancyjny wszczął przymusową restrukturyzację wobec (...) Bank S.A. z siedzibą w W..

(dowód: decyzja z dnia 29.09.2022 r. – k. 330-335)

Sąd zważył, co następuje:

Roszczenia powódki uznano za bezzasadne w zakresie żądania zapłaty kwoty 61.768,19 zł i 7.500 CHF z tytułu nieważności umowy oraz ustalenia nieistnienia pomiędzy stronami stosunku prawnego kredytu wynikającego z umowy kredytu nr (...) z dnia 8 listopada 2006 r. W ocenie Sądu orzekającego w niniejszej sprawie kwestionowane przez powódkę postanowienia umowne zawarte w § 1 ust.1, § 4 ust. 3, § 6 ust. 3 umowy oraz § 16 ust. 4, § 19 ust. 5, § 21 ust. 5 regulaminu stanowią niedozwolone postanowienia umowne i są bezskuteczne wobec powódki, jednak ich eliminacja pozwala na dalsze wykonywanie umowy. Wobec powyższego Sąd uznał za zassane roszczenie powódki o zapłatę z tytułu zawarcia w umowie klauzul abuzywnych, jednak w innej niż dochodzonej wysokości tj. w kwocie 8.201,16 zł oraz 7.474,53 CHF. W pozostałym zakresie powództwo podlegało oddaleniu, w tym również częściowo w zakresie żądania odsetkowego.

Sąd dokonał ustaleń faktycznych w sprawie w oparciu o załączone do akt i niekwestionowane przez strony dokumenty oraz zeznania świadków i powódkę nie stwierdzając podstaw do podważenia ich wiarygodności.

Świadek A. Z. (k. 184-194) nie pamiętała czy uczestniczyła w procesie udzielenia kredytu powódce i zeznał na okoliczność ogólnych zasad udzielenia kredytów indeksowanych do (...) przez poprzednika prawnego pozwanego.

Świadek P. S. (2) (k. 199-206) wskazał, że nie uczestniczył w procesie udzielenia kredytu powódce. Zeznania świadka dotyczyły procedur związanych z procesem kredytowym.

Sąd na podstawie art. 235² § 1 pkt 5 k.p.c. pominął dowód z zeznań świadka B. R. jako spóźniony. Wiedza dotycząca tego, że pełnomocnik podpisywał umowę w imieniu powódki, wynika chociażby z dokumentu umowy kredytu załączonej do pozwu. Nie można więc uznać, że potrzeba powołania wskazanego świadka powstała później, w szczególności, że pozwany nie zakwestionował tej okoliczności. Ponadto, powódka od początku procesu reprezentowana jest przez profesjonalnego pełnomocnika, a więc strona posiadała pełną wiedzę o zasadach obowiązujących w toku postępowania cywilnego.

Powódka domagała się zapłaty kwoty 61.768,19 zł i 7.500 CHF z tytułu nieważności umowy oraz ustalenia nieistnienia pomiędzy stronami stosunku prawnego kredytu wynikającego z umowy kredytu nr (...) z dnia 8 listopada 2006 r. Tytułem żądania ewentualnego powódka żądała zasądzenia kwoty 61.768,19 zł i 7.500 CHF w związku z zawarciem w umowie postanowień abuzywnych.

W pierwszej kolejności należy wskazać, że zgodnie z art. 189 k.p.c. można domagać się stwierdzenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, jeżeli strona ma w tym interes prawny, rozumiany jako obiektywną potrzebę usunięcia wątpliwości lub niepewności co do istnienia lub charakteru stosunku łączącego ją z inną stroną. Przyjmuje się również, że interesu w wytoczeniu powództwa o ustalenie nie ma, jeżeli swój cel strona może osiągnąć formułując dalej idące żądanie, które będzie czynić zadość jej potrzebom, np. w formie żądania zwrotu świadczeń spełnionych na podstawie nieistniejącego lub nieważnego stosunku prawnego.

W ocenie Sądu powódka ma interes prawny w wystąpieniu z żądaniem pozwu, a polega on na tym, że w istocie domaga się definitywnego usunięcia niepewności prawnej co do istnienia nawiązanego na podstawie umowy stosunku prawnego. Zgodnie z art. 385¹ k.c. skutkiem eliminacji abuzywnych postanowień nie zawsze musi być upadek całej umowy, gdyż co do zasady powinna ona obowiązywać dalej w zmienionej treści. W przypadku umowy długoterminowej, jakim jest objęta pozwem umowa kredytu, żądanie zwrotu kwot wypłaconych lub wpłaconych

może wynikać z różnych przyczyn, zatem samo rozstrzygnięcie o uwzględnieniu lub oddaleniu żądania zapłaty na tle takiej umowy nie zawsze wyeliminuje wątpliwości co do jej istnienia lub treści. Taką możliwość daje natomiast rozstrzygnięcie o żądaniu ustalenia nieważności lub nieistnienia stosunku prawnego, jakim jest umowa kredytu wskutek jej upadku spowodowanego następczym powołaniem się przez kredytobiorcę – konsumenta – na niedozwolony charakter niektórych jej zapisów, względnie ustalenie, że te zapisy nie są dla niego wiążące (są bezskuteczne).

Dla oceny zasadności roszczeń powódki konieczne zatem będzie ustalenie następującej kolejności:

- dokonanie oceny, czy zawarta umowa jest ważna i jaki jest rzeczywisty charakter umowy,
- w przypadku uznania, że umowa jest ważna, dokonanie oceny czy umowa zawiera niedozwolone postanowienia umowne,
- czy w efekcie dokonanej analizy umowy dokonanie oceny zasadności roszczenia powódki o zapłatę.

Ważność umowy i jej rzeczywisty charakter.

Zgodnie z treścią przepisów art. 58 § 1-3 k.c. nieważna jest czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy. Nieważna jest też czynność prawna sprzeczna z zasadami współżycia społecznego. Jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana.

Kredyt udzielony powódce miał charakter kredytu indeksowanego. Kwota kredytu była ustalona w PLN i dopiero w efekcie zabiegu waloryzacyjnego przeliczono ją na (...). Fakt zawarcia umowy kredytu indeksowanego do (...) co do zasady nie był między stronami sporny. Sąd w zakresie treści umowy i czynności ją poprzedzających oparł się na dokumentach złożonych przez obie strony, w tym umowie kredytu, jak również zeznaniach powódki i świadków. Sporne były natomiast między stronami jej określone postanowienia oraz inne około kontraktowe czynności wzajemne stron. Sąd, zatem w pierwszej kolejności odnie się do samej umowy kredytu, która ze swej istoty charakteryzuje się skomplikowaną siatką pojęć zawartych w jej postanowieniach.

Zgodnie z art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (tj. Dz. U. z 2020 r. poz. 1896) przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności: strony umowy, kwotę i walutę kredytu, cel, na który kredyt został udzielony, zasady i termin spłaty kredytu, wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany, sposób zabezpieczenia spłaty kredytu, zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu, terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych, wysokość prowizji, jeżeli umowa ją przewiduje, warunki dokonywania zmian i rozwiązania umowy.

Zawarta przez strony 16 listopada 2016 r. (sporządzona 08.11.2006 r.) umowa jest właśnie taką umową kredytu. W wykonaniu umowy bank wydał (udostępnił) kredytobiorczyni określoną sumę kredytową w złotych. Kredytobiorczyni zaś była zobowiązana do zwrotu w ratach kredytowych, z odsetkami i należnościami okołoumownymi. Zawarte w niej były przedmiotowo istotne elementy umowy kredytowej. Bank udzielał kredytu w kwocie 102.237,37 zł, a kredytobiorczyni miała to zwrócić uiszczając 120 równych miesięcznych rat kapitałowo-odsetkowych (aneksem okres spłaty wydłużony do 240 miesięcy).

Oceny postanowień przedmiotowej umowy nie zmienia fakt, że kwota udzielonego kredytu miała być indeksowana kursem waluty obcej przez przeliczenie wysokości sumy kredytowej wypłaconej w walucie polskiej na walutę obcą, ustalenie rat spłaty w walucie obcej i następnie przeliczanie wartości konkretnych spłat dokonywanych w walucie polskiej na walutę obcą i odpowiednio do tego określanie wysokości pozostałego do spłaty zadłużenia w tej właśnie walucie (...).

Art. 358¹ § 2 k.c. wprost przewiduje możliwość zastrzeżenia w umowie, że wysokość zobowiązania, którego przedmiotem od początku jest suma pieniężna, zostanie ustalona według innego niż pieniądź miernika wartości. W orzecznictwie sądowym zgodnie przyjmuje się przy tym, że w omawianym przepisie chodzi o pieniądź polski, a innym miernikiem wartości może być również waluta obca (wyroki SN w sprawie I CSK 4/07, I CSK 139/17, uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 339/06).

Zważywszy, że postanowienia umowy wyraźnie wskazują, że Bank udziela kredytu w złotych polskich, a jego spłata następuje przez pobieranie należnych rat z rachunku prowadzonego również w tej walucie, nie ulega wątpliwości, że strony zamierzały zawrzeć umowy kredytu bankowego w tej właśnie walucie, która była jednocześnie walutą zobowiązania, jak i jego wykonania.

Umowa stron zawiera zatem elementy przedmiotowo istotne, które mieszczą się w konstrukcji umowy kredytu bankowego i stanowią jej w pełni dopuszczalny oraz akceptowany przez ustawodawcę wariant, o czym świadczy nadto wyraźne wskazanie tego rodzaju kredytów (indeksowanych i denominowanych) w treści art. 69 ust. 2 pkt 4a i ust. 3 ustawy prawo bankowe oraz wprowadzenie art. 75b ustawy prawo bankowe, na podstawie nowelizacji tej ustawy, które to zmiany weszły w życie z dniem 26 sierpnia 2011 r.

Istotą kredytu indeksowanego - z którym mamy do czynienia na gruncie niniejszej sprawy - jest dodatkowo to, że strony umówiły się, że kwota kapitału kredytu wyrażona początkowo w walucie polskiej (102.237,37 zł) zostanie, w drodze indeksacji, przeliczona na walutę obcą i oprocentowana w sposób właściwy dla tej waluty. Powódka wnioskuje o kredyt określając jego kwotę jako indeksowaną do waluty wymiennej, tj. franka szwajcarskiego (...), który został wypłacony zgodnie z umową w złotych, zaś wysokość zadłużenia w walucie kredytu (...), obliczana była według kursu kupna walut określonego w Tabeli kursów, obowiązującego w banku w dniu uruchomienia środków (§ 4 ust. 3 umowy). W momencie wypłaty kredytu w złotych, po stronie powodowej powstało zatem zobowiązanie do zwrotu równowartości tej kwoty w walucie indeksacji.

W świetle postanowień umowy kredytu z dnia 8 listopada 2006 r. (podpisanej w dniu 16.11.2006 r.) nie budzi zatem wątpliwości, że strony zgodnie postanowiły, że kredyt adekwatnie do postulatu powódki zostanie udzielony i wypłacony w złotych polskich i w tej samej walucie będzie odbywała się jego spłata, przy założeniu jednak, że w obu przypadkach będzie on indeksowany do kursu waluty obcej, czyli franka szwajcarskiego.

W świetle powyższego przyjąć należy, że faktyczna wysokość zobowiązania powódki w chwili podpisywania umowy była znana. Kwota udzielonego kredytu została ściśle oznaczona w umowie – 102.237,37 zł. Kredytobiorczyni zobowiązana jest do zwrotu tego świadczenia (udzielonego i wykorzystanego kredytu), tyle że według wartości ustalonej w klauzuli indeksacyjnej, dopuszczalnej z punktu widzenia art. 69 Prawa bankowego. W sposób oczywisty jest to związane z ryzykiem, że na przestrzeni obowiązywania umowy dojdzie do zmiany wartości tej waluty w porównaniu do polskiego złotego. Ryzyko to rekompensowane jest niższym oprocentowaniem tego typu kredytów. Różnica pomiędzy kursem kupna, a kursem sprzedaży waluty jest też oczywista dla każdego przeciętnego konsumenta. Jak słusznie zauważył Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 24 maja 2012 r., wydanym w sprawie o sygnaturze akt (...) biorący kredyt, zwłaszcza długoterminowy z przeliczeniem zobowiązań okresowych (rat spłacanego kredytu) według umówionej waluty (klauzula walutowa) ponosi ryzyko polegające albo na płaceniu mniejszych rat w walucie kredytu, albo większych, niż to wynika z obliczenia w tej walucie, gdyż na wysokość każdej raty miesięcznej wpływa wartość kursowa waluty kredytu w stosunku do waloryzacji tego kredytu. Oznacza to, że w umowę kredytu bankowego

co do zasady wpisana jest niepewność co do wielkości ostatecznych kosztów udzielonego kredytu, które wiążą się z jego udzieleniem i które ostatecznie obciążą kredytobiorcę.

Wykorzystanie mechanizmu indeksacji, w ocenie Sądu, co do zasady nie narusza natury kredytu i przepisów Prawa bankowego. Umowy kredytów indeksowanych do waluty mogą być zawierane również obecnie - po nowelizacji Prawa bankowego z dnia 29 lipca 2011 r., która weszła w życie w dniu 26 sierpnia 2011 r. (Dz. U. z 2011.165.984), jednak od tego czasu w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, elementy przedmiotowo istotne umowy stanowią też zawarcie szczegółowych zasad określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu (art. 69 ust. 2 pkt 4a). Umowy kredytów indeksowanych do waluty obcej mogły i nadal mogą funkcjonować w obrocie i same w sobie nie są sprzeczne z powszechnie obowiązującymi przepisami ustawy - prawo bankowe.

Przedstawione okoliczności pozwalają uznać, że powódka miała świadomość zarówno rodzaju zawartej z pozwanym umowy kredytu, jak też wiążących się z tym konsekwencji prawnych i finansowych, w tym ryzyka kursowego. Powódka składając wniosek o udzielenie kredytu podpisała (w imieniu powódki działał pełnomocnik) oświadczenie o ryzyku walutowym i zmiennej stopy procentowej (k. 122). Ponadto, w § 2 ust. 2 umowy zostało zawarte oświadczenie powódki, że jest świadoma ryzyka kursowego związanego ze zmianą kursu waluty indeksacyjnej w stosunku do złotego, w całym okresie kredytowania i akceptuje to ryzyko (k. 20v).

Nadto umowa stron jest dopuszczalna w świetle treści art. 353¹ k.c., zgodnie z którym strony zawierając umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego.

Istota zawartej przez strony umowy polegała na stworzeniu przez Bank możliwości wykorzystania przez powódkę określonej kwoty pieniędzy w walucie polskiej z obowiązkiem zwrotu w określonym czasie jej równowartości wyrażonej przez odniesienie do miernika w postaci kursu waluty szwajcarskiej. Nie był zatem to w żadnej mierze kredyt udzielony w walucie obcej, niezależnie od tego, w jaki sposób, z jakich źródeł i w jakiej walucie powódka pozyskiwała środki na spłacenie pozwanemu kwoty kredytu, a nadto jak pozwany księgował te kredyty w swoich księgach rachunkowych po ich udzieleniu, skoro przedmiotem zobowiązań obu stron od początku była waluta polska.

Ryzyko zmiany kursu waluty obcej przyjętej jako miernik wartości świadczenia w walucie polskiej z zasady może wywoływać konsekwencje dla obu stron – w przypadku podwyższenia kursu podwyższając wartość zobowiązania kredytobiorcy w stosunku do pierwotnej kwoty wyrażonej w walucie wypłaty, a w przypadku obniżenia kursu - obniżając wysokość jej zadłużenia w tej walucie, a tym samym obniżając wysokość wierzytelności Banku z tytułu spłaty kapitału kredytu w stosunku do kwoty wypłaconej.

Trudno zatem uznać, aby konstrukcja umowy kredytu indeksowanego kursem waluty obcej była sprzeczna z prawem lub zasadami współżycia społecznego, skoro ryzyko takiego ukształtowania stosunku prawnego obciąża co do zasady obie strony. Nie ma również przeszkód, by strony w umowie określiły sposób ustalania kursu dla uniknięcia wątpliwości na tym tle w toku wykonywania umowy. Umowy tego rodzaju wiążą się ze znacznym ryzykiem dla kredytobiorców, ale na poziomie porównywalnym z niewątpliwie dopuszczonym przez prawo kredytem walutowym, wypłacanym i spłacanym w (...). Powódka zawierając umowę nie znajdowała się w nietypowej sytuacji, w szczególności nie działała w warunkach konieczności finansowej. Również właściwości osobiste powódki nie wskazują na wykorzystanie wyjątkowej przewagi banku, bowiem nie wskazywały na wyjątkowe utrudnienia w rozumieniu umowy kredytowej i jej warunków ekonomicznych.

Zamieszczenie postanowień w tym zakresie samo w sobie nie narusza zatem przepisów prawa, zasad współżycia społecznego, ani nie jest sprzeczne z naturą zobowiązania kredytowego.

Ocena czy umowa zawiera niedozwolone postanowienia umowne, a w efekcie ocena zasadności roszczenia powódki o zapłatę.

Powyższe ustalenia aktualizowały konieczność rozstrzygnięcia o tym czy zawarte w umowie postanowienia dotyczące indeksacji są bezskuteczne z uwagi na ich niedozwolony charakter. Powódka wskazywał na abuzywność następujących postanowień § 1 ust. 1, § 4 ust. 3, § 6 ust. 3 umowy oraz § 16 ust. 4, § 19 ust. 5, § 21 ust. 5 regulaminu. Kwestionowane postanowienia dotyczą klauzuli indeksacyjnej i sposobu ustalania kursów kupna/sprzedaży waluty.

Ustalony w umowie z konsumentem sposób ustalania kursu waluty indeksacyjnej przyjmowanego do rozliczeń umowy może być przedmiotem oceny, czy nie stanowi postanowienia niedozwolonego. Zgodnie bowiem z art. 385¹ k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, które kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami lub rażąco naruszając jego interesy, nie są wiążące, jeżeli nie zostały uzgodnione indywidualnie. Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (§ 1). Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu, co w szczególności odnosi się do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§ 3). Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem „wszelkie klauzule sporządzone z wyprzedzeniem będą klauzulami pozbawionymi cechy indywidualnego uzgodnienia i okoliczności tej nie niweczy fakt, że konsument mógł znać ich treść”, przy czym uznanie, że treść danego postanowienia umownego została indywidualnie uzgodniona wymagałoby wykazania, że „konsument miał realny wpływ na konstrukcję niedozwolonego (abuzywnego) postanowienia wzorca umownego”, a „konkretny zapis był z nim negocjowany” (vide wyrok SA w Warszawie z 14 czerwca 2013 r. w sprawie VI ACa 1649/12 oraz wyrok SA w Poznaniu z 6 kwietnia 2011 r. w sprawie I ACa 232/11).

Konieczne jest też ustalenie czy opisane wyżej postanowienia dotyczą świadczeń głównych stron czy tylko się do nich pośrednio odnoszą.

Przez „główne” świadczenia stron rozumiano przede wszystkim te, które są objęte postanowieniami przedmiotowo istotnymi danej umowy nazwanej (tak też M. Jagielska, *Niedozwolone klauzule*; M. Bednarek, P. Mikłaszewicz, w: *System PrPryw*, t. 5, 2019, s. 804; ponadto wyr. SN z 8.6.2004 r., I CK 635/03, *Legalis*; wyr. SA w Warszawie z 29.12.2010 r., VI ACa 403/10, *Legalis*). W praktyce oznaczać to będzie najczęściej postanowienia „określające” cenę albo wynagrodzenie (przede wszystkim wysokość), na co przepis wprost wskazuje, oraz „określające” świadczenie wzajemne przedsiębiorcy (towar, usługę). Przy ustalaniu, czy dane postanowienie określa „główne” świadczenie strony, zwłaszcza w przypadku umów nienazwanych, za użyteczne należy uznać dokonane w polskiej doktrynie rozróżnienie **świadczeń „głównych” i „ubocznych”** (zob. np. R., O., *Zobowiązania* 2014, s. 49). Na tej podstawie wypadnie np. uznać, że postanowienie dotyczące odsetek należnych w przypadku opóźnienia zapłaty ceny nie „określa” świadczenia głównego w postaci ceny, tylko dotyczy świadczenia ubocznego. Podobnie rzecz się przedstawia, gdy chodzi o klauzule, których zastosowanie wywiera wpływ na wysokość świadczenia „głównego”, np. klauzule waloryzacyjne (tak M. Jagielska, *Niedozwolone klauzule*; M. Bednarek, P. Mikłaszewicz, w: *System PrPryw*, t. 5, 2019, s. 806; zob. też post. SN z 6.1.2005 r., III CZP 76/04, *Prok. i Pr.* 2005, Nr 11, poz. 40; uchw. SN z 29.6.2007 r., III CZP 62/07, *OSNC* 2008, Nr 7–8, poz. 87; wyr. SA w Warszawie z 16.1.2019 r., V ACa 814/17, *Legalis*; odmiennie K. Zagrobelny, w: *Gniewek, Machnikowski, Komentarz KC* 2017, s. 743). Zakres zastosowania wyłączenia ogranicza także, fakt posłużenia się przez ustawodawcę terminem „postanowienie określające główne świadczenie”, a nie „dotyczące” takiego świadczenia. Ten ostatni termin wydaje się szerszy. Nie jest zatem zasadne stawianie znaku równości między tymi terminami (tak Ł., *Ochrona* 2001, s. 99); zob. też wyr. (...) z 30.4.2014 r. (C-26/13, *Á. K. i H. R. v. (...)*, EU:C:2014:282). Powyższe oznacza, że sformułowanie „postanowienia określające główne świadczenia stron” należy co do zasady rozumieć wąsko (por. wyr. SA w Łodzi z 20.7.2017 r., I ACa 1512/15, *orzeczenia.ms.gov.pl*; wyr. SN z 8.6.2004 r., I CK 635/03, L.; wyr. SA w Katowicach 20.12.2017 r., I ACa 538/17, L.. Ponadto zob. wyr. SN z 8.11.2012 r., I CSK 49/12, L., oraz wyr. SN z 4.11.2011 r., I CSK 46/11, L., w których przyjęto, że zasięg pojęcia „świadczenie główne” musi być zawsze ustalany in casu z uwzględnieniem wszystkich postanowień oraz celu zawieranej umowy) (patrz: *KC T. I red. Pietrzykowski* 2020, wyd. 10/Popiołek).

W związku ze stanowiskiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej ((...)), zajęтым w wyroku z dnia 3 października 2019 r. w sprawie (...) na tle wykładni dyrektywy (...) i podtrzymanym tam poglądem dotyczącym natury klauzul wymiany (indeksacyjnych), które wprowadzając do umów kredytowych ryzyko kursowe, określają faktycznie główny przedmiot umowy (pkt 44 powołanego wyroku), postanowienia w tym zakresie podlegają kontroli w celu stwierdzenia, czy nie mają charakteru niedozwolonego, jeżeli nie zostały sformułowane jednoznacznie (art. 385⁽¹⁾ § 1 zd. drugie k.c.). W przypadku uznania ich za niedozwolone konieczne staje się również rozważenie skutków tego stanu rzeczy.

W niniejszej sprawie bezsporne było między stronami, to że powódka zawarła umowę kredytu jako konsument w rozumieniu art. 22¹ k.c. Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie pozwala na wyciągnięcie wniosku przeciwnego.

Przechodząc do oceny postanowień wskazywanych przez powodów jako niedozwolone, wskazać trzeba, że postanowienia § 1 ust. 1, § 4 ust. 3, § 6 ust. 3 umowy oraz § 16 ust. 4, § 19 ust. 5, § 21 ust. 5 regulaminu dotyczyły tzw. mechanizmu indeksacji. Przewidywały, że wysokość zobowiązania stron będzie wielokrotnie przeliczana z zastosowaniem dwóch rodzajów kursu waluty indeksacyjnej. Kwota kredytu wypłaconego w PLN miała zostać przeliczona na (...) zgodnie z kursem kupna walut określonego w Tabeli Kursów obowiązującym w Banku w dniu uruchomienia środków (§ 4 ust. 3 umowy). Natomiast raty spłaty miały być obliczane według kursu sprzedaży walut określonego w Tabeli Kursów obowiązującym w Banku w dniu spłaty (§ 6 ust. 3 umowy).

Bezspornie mechanizm (konkretny sposób) ustalania kursu nie został opisany w żaden sposób ani w umowie, ani w regulaminie. Jedynie w § 1 ust. 1 umowy zdefiniowano, że Bankowa Tabela kursów walut dla kredytów dewizowych oraz indeksowanych kursem walut jest sporządzona przez merytoryczną komórkę banku na podstawie kursów obowiązujących na rynku międzybankowym w chwili sporządzania tabeli i po ogłoszeniu kursów średnich przez NBP, tabela sporządzana jest o godz. 16:00 każdego dnia roboczego i obowiązuje przez cały następnny dzień roboczy. W żaden bowiem sposób nie opisano szczegółowo, jak powstaje tabela zawierająca te kursy, co oznacza, że pozwany miał swobodę w zakresie ustalania kursu waluty indeksacyjnej.

W ocenie Sądu Okręgowego nie ulega wątpliwości, że umowa stron została zawarta na podstawie wzoru opracowanego i stosowanego przez Bank. Powódka mogła wybrać rodzaj kredytu, który najbardziej jej odpowiadał, uzgodnić kwotę kredytu w walucie polskiej, natomiast nie uzgadniano z nią wszystkich pozostałych postanowień, w szczególności nie uzgadniano kwestii tego, czy może skorzystać z innego kursu waluty niż przyjmowany przez pozwanego. Świadek P. S. (2) w odpowiedzi na pytanie nr 10 Czy strona powodowa ma wpływ na wysokość różnicy pomiędzy kursem kupna i sprzedaży (...) w „Tabeli kursów” dla kredytów indeksowanych (tzw. spread) wskazał, że „Nie, nie ma – Bank sporządzał tabele kursów samodzielnie” (k.200v). Powódka zeznała, że „Mama nie miała możliwości negocjacji warunków umowy. (...) Nie było możliwości negocjacji warunków umowy.” (k. 226v-227).

W tym stanie rzeczy nie ma podstaw do przyjęcia, że postanowienia umowy w zakresie mechanizmu ustalania kursu waluty, wyznaczającego wysokość zobowiązania powódki względem pozwanego, zostały w przypadku umowy stron uzgodnione indywidualnie.

Oznacza to, że te postanowienia nie były uzgodnione indywidualnie z powódką w rozumieniu art. 385¹ § 1 i 3 k.c.

Z uwagi na to, że powódka wskazywał, że ww. postanowienia są niedozwolone, należało rozważyć, czy – skoro dotyczą głównego przedmiotu umowy – są wystarczająco jednoznaczne i czy wynikające z nich prawa lub obowiązki stron zostały ukształtowane sprzecznie z dobrymi obyczajami lub w sposób rażąco naruszający interesy powódki jako konsumenta. Kwestionowane postanowienia przewidują indeksację kredytu kursem waluty obcej i odwołują się do tabeli, co do której wskazano jedynie, że chodzi o tabelę obowiązującą w banku, bez wskazania, w jaki konkretnie sposób jest ona ustalana i jak ustalone są umieszczone tam kursy walut. To zaś nie pozwala na jednoznaczne określenie zakresu tych postanowień i konsekwencji płynących dla kredytobiorczyni. Trudno uznać, aby tak sformułowane postanowienia były wystarczająco jednoznaczne. Podkreślenia wymaga, że kwestionowane postanowienia wskazywały

na dwa rodzaje kursów – kurs kupna do ustalenia wysokości kredytu w tej walucie po jego wypłacie w walucie polskiej oraz kurs sprzedaży do ustalenia wysokości kolejnych rat spłaty w PLN i spłaty całego zadłużenia w przypadku wypowiedzenia. Zważywszy, że sposób ustalania tych kursów nie został określony w umowie, oznacza to, że mogły być one wyznaczone jednostronnie przez Bank. Nie zmienia tego okoliczność, że w pewnym zakresie Bank mógł doznawać pewnych ograniczeń dotyczących wyznaczenia kursu z uwagi na działania regulatora rynku, czy z uwagi na sytuację gospodarczą, gdyż nadal były to czynniki niezależne od kredytobiorcy, na które kredytobiorcy nie miał żadnego wpływu. Na tle tak ukształtowanych postanowień dotyczących kursu waluty, która ma być miernikiem waloryzacji (przeliczania) zobowiązań wynikających z umowy kredytu bankowego utrwalony jest pogląd, że mają one charakter niedozwolony, gdyż są „nietransparentne, pozostawiają pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron” (vide uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 382/18 i przywołane tam orzecznictwo). Wysokość kredytu w walucie obcej, na którą ma być przeliczony po wypłacie w walucie polskiej, a następnie wysokość, w jakiej spłaty w walucie polskiej będą zaliczane na spłatę kredytu wyrażonego w walucie obcej, zależy bowiem wyłącznie od jednej ze stron umowy. Oznacza to, że po zawarciu umowy kredytobiorcy (powódka) miał ograniczoną możliwość przewidzenia wysokości zadłużenia w (...) po wypłacie kredytu w PLN, skoro kursy wymiany określić miał Bank. Co więcej, uprawnienie do określania kursów wymiany dawało Bankowi możliwość wpływania na wysokość zobowiązania do spłaty w PLN w całym okresie wykonywania umowy. W sposób dowolny mógł kształtować wysokość zobowiązania powódki w walucie, w jakiej spłacał kredyt. Tym samym uzyskał też narzędzie do potencjalnego zminimalizowania niekorzystnych dla siebie skutków zmiany kursów na rynku międzybankowym lub zmian w zakresie oprocentowania (obniżka stopy bazowej), gdyż teoretycznie mógł je rekompensować podwyższeniem kursu sprzedaży przyjętego do rozliczenia spłat kredytu.

W ocenie Sądu przyznanie sobie przez pozwanego we wskazanych postanowieniach jednostronnej kompetencji do swobodnego ustalania kursów przyjmowanych do wykonania umowy prowadzi do wniosku, że były one sprzeczne z dobrymi obyczajami i naruszały rażąco interesy powoda w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., oceniane na datę zawarcia umowy (art. 385² k.p.c. – por. uchwała SN z 20.06.2018 r. w sprawie III CZP 29/17). Takie rozwiązania dawały bowiem Bankowi, czyli tylko jednej ze stron stosunku prawnego, możliwość przerzucenia na powódkę całego ryzyka wynikającego ze zmiany kursów waluty indeksacyjnej i pozostawiały jej całkowitą swobodę w zakresie ustalania wysokości jej zadłużenia przez dowolną i pozbawioną jakichkolwiek czytelnych i obiektywnych kryteriów możliwość ustalania kursu przyjmowanego do rozliczenia spłaty kredytu. Nie ma zaś znaczenia, czy z możliwości tej Bank korzystał, ani to, czy w toku wykonywania umowy zmienił swoje zasady na bardziej transparentne. Dla uznania postanowienia umownego za niedozwolone wystarczy bowiem taka jego konstrukcja, która prowadzi do obiektywnej możliwości rażącego naruszenia interesów konsumenta, przy czym zgodnie z art. 385² k.c. ewentualna abuzywność postanowień umowy podlega badaniu na datę jej zawarcia z uwzględnieniem towarzyszących temu okoliczności i innych umów pozostających w związku z umową objętą badaniem (vide uchwała SN z 20.06.2018 r. w sprawie III CZP 29/17). Skoro zatem dla oceny abuzywności zapisów umowy istotny jest stan z daty jej zawarcia, to bez znaczenia dla tej oceny pozostaje, w jaki sposób pozwany wykonywał lub wykonuje umowę, w szczególności to, w jaki sposób ustalał, czy też ustala swoje kursy, czy odpowiadały one kursom rynkowym, w jaki sposób pozyskiwał środki na prowadzenie akcji kredytowej i w jaki sposób księgował, czy też rozliczał te środki oraz środki pobrane od kredytobiorcy. Co więcej, skoro oceny abuzywności dokonuje się na datę zawarcia umowy, bez znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy pozostawały późniejsze zmiany tej umowy, wprowadzane na podstawie aneksu. Miałyby one znaczenie, gdyby zostały zawarte w celu jednoznacznego wyeliminowania postanowień niedozwolonych, o których abuzywności kredytobiorcy została poinformowana lub miała tego świadomość, a nadto godziła się na ich zastosowanie do przeszłych rozliczeń, w ramach zmiany umowy decydując się na ich wyeliminowanie wyłącznie na przyszłość. Tymczasem zmiana umowy za pomocą aneksu i spłata zadłużenia w walucie (...) nie ma znaczenia. Saldo zadłużenia nie uległo zmianie i wynikało z pierwotnie wyliczonej kwoty udzielonego kredytu na podstawie abuzywnych postanowień. Zawarcie aneksu nie spowodowało, że została „naprawiona” pierwotna wadliwość umowy. Dodatkowo, należy podkreślić, że ustalenie czy określone postanowienie umowy było niedozwolone dokonuje się na chwilę zawarcia umowy, a nie aneksu zmieniającego tą umowę.

W świetle powyższych okoliczności w ocenie Sądu wskazane wyżej postanowienia umowy dotyczące stosowania dwóch różnych rodzajów kursów, które mogły być swobodnie ustalane przez jedną ze stron umowy (Bank) nie zostały uzgodnione indywidualnie z powódką i kształtowały jej zobowiązania w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jej interesy, a zatem miały charakter niedozwolony w rozumieniu art. 385¹ k.c. i w związku z tym nie wiążą powódki w zakresie w jakim odnoszą się one do indeksacji kursem (...). Tym samym dokonane zmiany aneksem nr (...) w zakresie zasad przeliczenia kursów waluty nie mogły wprowadzić skutecznych zmian w umowie, z uwagi na pierwotną abuzywność kwestionowanych przez strony postanowień.

Wylimitowanie wskazanych zapisów i związanie stron umow w pozostałym zakresie, czyli przy zachowaniu postanowień dotyczących indeksacji kredytu oznaczałoby, że kwota kredytu wypłaconego powódce powinna zostać przeliczona na walutę szwajcarską, a powódka w terminach płatności kolejnych rat powinna je spłacać w walucie polskiej, przy czym żadne postanowienie nie precyzowałoby kursu, według którego miałyby nastąpić takie rozliczenia. Nie ma przy tym moźliwosci zastosowania w miejsce wylimitowanych postanowień żadnego innego kursu waluty.

Zgodnie z wiążącą wszystkie sądy Unii Europejskiej wykładni dyrektywy (...) dokonanej przez (...) w powołanym juź wyżej wyroku z dnia 3.10.2019 r. w sprawie (...):

- w przypadku ustalenia, że w umowie zostało zawarte postanowienie niedozwolone w rozumieniu dyrektywy (którą implementowały do polskiego porządku prawnego przepisy art. 385¹ i nast. k.c.), skutkiem tego jest wylimitowanie tego postanowienia z umowy, chyba że konsument następczo je zaakceptuje,

- w drodze wyjątku moźliwe jest zastosowanie w miejsce postanowienia niedozwolonego przepisu prawa o charakterze dyspozytywnym albo przepisem, który moźna by zastosować za zgodą stron, o ile brak takiego zastąpienia skutkowałby upadkiem umowy i niekorzystnymi następstwami dla konsumenta, który na takie niekorzystne rozwiązanie się nie godzi (pkt 48, 58 i nast. wyroku (...)),

- nie jest moźliwe zastąpienie postanowienia niedozwolonego przez odwołanie się do norm ogólnych prawa cywilnego, nie mających charakteru dyspozytywnego, gdyż spowodowałoby to twórczą interwencję, mogącą wpłync na równowagę interesów zamierzoną przez strony, powodując nadmierne ograniczenie swobody zawierania umów (dotyczy m.in. art. 56 k.c., art. 65 k.c. i art. 354 k.c. - por. w szczególności pkt 57-62 wyroku (...)),

- w przypadku ustalenia, że wylimitowanie postanowień niedozwolonych powoduje zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy, nie ma przeszkód, aby przyjc, zgodnie z prawem krajowym, że umowa taka nie moźe dalej obowiązywać (por. w szczególności pkt 41-45 wyroku (...)),

- nawet jeźli skutkiem wylimitowania niedozwolonych postanowień miałoby być unieważnienie umowy i potencjalnie niekorzystne dla konsumenta następstwa, decyzja co do tego, czy niedozwolone postanowienia mają obowiązywać, czy teź nie, zaleźy od konsumenta, który przed podjęciem ostatecznej decyzji winien być poinformowany o takich skutkach (por. w szczególności pkt 66-68 wyroku (...)).

Wyraźnie wskazać przy tym trzeba, że ani prawo unijne, ani prawo polskie nie wymaga, aby w związku z zastrzeżeniem klauzuli abuzywnej konsument bezwzględnie uzyskał moźliwość powołania się na nieważność całej umowy (vide wyrok Trybunału Sprawiedliwosci Unii Europejskiej z dnia 15 marca 2012 r. w sprawie (...), J. P. i V. P. przeciwko SOS financ spol. sr.o., (...) -144, pkt 33).

Przenosząc powyższe uwagi na stan faktyczny niniejszej sprawy naleźy wskazać, że brak moźliwosci stosowania norm o charakterze ogólnym nie pozwala na sięgnięcie do domniemanej woli stron lub utrwalonych zwyczajów (art. 65 k.c. i art. 56 k.c.), które w odniesieniu do innych stosunków prawnych pozwalałyby na ustalenie wartości świadczenia określonego w walucie obcej np. przez odniesienie się do tej waluty według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski lub innych kursów wskazywanych przez strony w umowie. Nie ma zwłaszcza moźliwosci sięgnięcia po przepis art. 358 § 2 k.c., który posługuje się takim właśnie kursem w przypadku moźliwosci spełnienia

świadczenia wyrażonego w walucie obcej. Po pierwsze, świadczenie obu stron było wyrażone w walucie polskiej (wyplata kredytu i jego spłata następowały bowiem w PLN, a (...) był tylko walutą indeksacyjną). Po drugie, wspomniany przepis nie obowiązywał w dacie zawarcia umowy (wszedł w życie z dniem 24 stycznia 2009 r.), zaś uznanie pewnych postanowień umownych za niedozwolone skutkuje ich wyeliminowaniem z umowy już od daty jej zawarcia, co czyni niemożliwym zastosowanie przepisu, który wówczas nie obowiązywał. Nawet gdyby uznać, że art. 358 § 2 k.c. mógłby być stosowany do skutków, które nastąpiły po dacie jego wejścia w życie, to nadal brak byłoby możliwości ustalenia kursu, według którego należałoby przeliczać zobowiązania stron sprzed tej daty, czyli przede wszystkim ustalić wysokości zadłużenia w (...) po wypłacie kredytu.

W ocenie Sądu brak określenia kursów wymiany i możliwości uzupełnienia umowy w tym zakresie skutkuje koniecznością wyeliminowania z umowy całego mechanizmu indeksacji, który - określony przy pomocy niedozwolonych postanowień dotyczących kursu wymiany - jawi się w całości jako sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszający interesy kredytobiorcy - konsumenta.

W konsekwencji, uznać należy za niedozwolone postanowienia zawarte § 1 ust.1, § 4 ust. 3, § 6 ust. 3 umowy oraz § 16 ust. 4, § 19 ust. 5, § 21 ust. 5 regulaminu w zakresie w jakim odnoszą się do indeksacji kursem (...).

W ocenie Sądu po wyeliminowaniu wskazanych postanowień umowa stron nadal może być wykonywana bez zmiany charakteru jej głównego przedmiotu. Głównym przedmiotem umowy kredytu jest bowiem zobowiązanie banku do udostępnienia kredytobiorcy na czas oznaczony kwoty środków pieniężnych na ustalony cel i zobowiązanie kredytobiorcy do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu (art. 69 pr. bank.).

W przypadku umowy stron, po wyeliminowaniu z niej postanowień niedozwolonych, nadal znana jest kwota i waluta kredytu (102.237,37 zł), cel kredytu, okres i termin spłaty (240 miesięcy), wysokość prowizji oraz oprocentowanie. Taka umowa w pełni odpowiada cechom umowy kredytu wskazanym w art. 69 pr. bank., jest zgodna z zasadą swobodnego kształtowania stosunków umownych i w żaden sposób nie narusza zasad współżycia społecznego.

W ten sposób jednocześnie osiągnięty jest cel przepisów art. 385⁽¹⁾ k.c. i dyrektywy (...), wyłożony przez (...) i zakładający wyeliminowanie z umowy wyłącznie postanowień niedozwolonych z zachowaniem umowy, o ile nie zmienia to jej głównego charakteru w rozumieniu przepisów krajowych (czyli de facto art. 69 pr. bank.). Nie jest przy tym uzasadnione przyjęcie poglądu wyrażonego w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego w sprawie (...), że wyeliminowanie ryzyka kursowego (będące skutkiem eliminacji niedozwolonych klauzul kształtujących mechanizm indeksacji i przekształcenia kredytu złotowego indeksowanego do waluty obcej w zwykły (tzn. nieindeksowany) kredyt złotowy, oprocentowany według stawki powiązanej ze stawką LIBOR jest równoznaczne z tak daleko idącym przekształceniem umowy, iż należy ją uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze, choćby nadal chodziło tu tylko o inny podtyp, czy wariant umowy kredytu, co z kolei oznacza, że po wyeliminowaniu tego rodzaju klauzul utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe, co przemawia za jej całkowitą nieważnością (bezskutecznością). Uznanie postanowień umowy za niedozwolone, co do zasady ma prowadzić jedynie do ich usunięcia z umowy, a jej nieważność (bezskuteczność) powstaje tylko wówczas, gdy nie ma możliwości jej utrzymania. Ponadto przy ustalaniu treści umowy po wyeliminowaniu postanowień niedozwolonych nie powinno sięgać się do domniemanej woli (zamiaru) stron lub utrwalonych zwyczajów (art. 65 k.c. i art. 56 k.c.). Ocena, czy umowa o taki kredyt może być utrzymana, wymaga zatem ustalenia, czy jej elementy konstrukcyjne po wyeliminowaniu postanowień niedozwolonych nadal mieszczą się w jej zasadniczym typie, pozwalającym na przyjęcie, że może być wykonywana jako umowa o kredyt bankowy.

Eliminacja postanowień dotyczących kursów wymiany nie zmienia zasadniczego charakteru umowy, której istotą jest umożliwienie powódce skorzystania z kredytu udzielonego przez pozwanego, z obowiązkiem spłaty w określonym czasie, przy ustalonym oprocentowaniu. Podstawowym celem przepisów art. 385⁽¹⁾ i nast. k.c. oraz dyrektywy (...) jest wyłącznie niestosowanie postanowień niedozwolonych, a umowa powinna nadal obowiązywać bez jakichkolwiek innych zmian, o ile jest to prawnie możliwe (vide uzasadnienie wyroku SN z 14.07.2017 r., II CSK 803/16 i powołane tam orzecznictwo, w tym wyrok (...) sprawie (...)- pkt 33 oraz przywoływany wyżej wyrok (...) w sprawie (...)).

Skoro umowa stron po takim zabiegu nadal spełnia wszelkie niezbędne cechy umowy kredytu, nie sposób uznać, aby była sprzeczna z prawem lub zasadami współżycia społecznego. Bez znaczenia jest przy tym, że oprocentowanie kredytu wyznaczone jest przy pomocy wskaźnika odnoszącego się do kursu waluty innej niż waluta kredytu. Strony mogą bowiem zastosować dowolny wskaźnik, byle jego istota nie sprzeciwiała się naturze umowy kredytowej, ustawie ani zasadom współżycia społecznego. Żaden przepis ustawy nie sprzeciwia się zastosowaniu wskaźnika LIBOR do ustalenia jednego z elementów stopy oprocentowania kredytu; nie sposób też w ocenie Sądu uznać, aby jego stosowanie było sprzeczne z naturą umowy kredytu bankowego lub jakimikolwiek zasadami współżycia społecznego. Bez znaczenia jest przy tym, jakimi przesłankami kierował się Bank, przyjmując w swoim wzorze taki właśnie wskaźnik oraz to, że bez mechanizmu indeksacji do waluty obcej nie zawarłby umowy o takiej treści, gdyż – jak wskazywano wcześniej – nie są to okoliczności istotne dla ustalenia sankcji związanych z abuzywnością innych postanowień umowy.

Nie stoi to na przeszkodzie możliwości utrzymania umowy. Przykładem podobnego rozwiązania są regulacje dotyczące kredytu konsumenckiego. W art. 45 ust 1 ustawy o kredycie konsumenckim z dnia 12 maja 2011 r. (Dz.U. Nr 126, poz. 715 z późniejszymi zmianami) wskazano, że między innymi w przypadku naruszenia obowiązków informacyjnych przez kredytodawcę, konsument, po złożeniu kredytodawcy pisemnego oświadczenia, zwraca kredyt bez odsetek i innych kosztów kredytu należnych kredytodawcy w terminie i w sposób ustalony w umowie.

Komentowany przepis wprowadza jedno z najbardziej charakterystycznych rozwiązań w regulacji kredytu konsumenckiego – określane jako sankcja kredytu darmowego (gratisowego). Z perspektywy ekonomicznej rozwiązanie to w radykalny sposób zmienia więc rozkład ekonomicznej relacji związanej z umową kredytu, czyniąc z niej de facto stosunek nieodpłatny. Jest to więc swoisty oksymoron prawniczy, albowiem nieodpłatny kredyt nie spełnia już ustawowych warunków umowy kredytu do których należy odpłatność. Jest to już z mocy działania samej ustawy pożyczka, która może być nieodpłatna, a nie kredyt. Nie istnieje coś takiego jak nieodpłatna sprzedaż bo jest to darowizna albo w najlepszym stopniu zamiana.

Ta swoista sankcja cywilna wynika jednak z ustawy, jest przeto zgodna z prawem. Natomiast w przypadku zastosowania przepisów k.c. w sprawie klauzul abuzywnych ingerencja w umowę z woli ustawodawcy następuje na podstawie decyzji sądu indywidualizującego każdy przypadek.

Należy tu zwrócić uwagę na korelację zachodzącą pomiędzy art. 58 § 3 k.c. a art. 385¹ k.c. Zgodnie z pierwszym z nich jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałej części, chyba że z okoliczności sprawy wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana. Art. 385¹ k.c. pozwala na uwolnienie konsumenta ze związania postanowieniami, które kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszającymi jego interes bez warunku „chyba że z okoliczności sprawy wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana”. Jest to więc przepis szczególny w stosunku do art. 58 § 3 k.c. z uwagi na ochronę interesów konsumenta, jako strony słabszej. Gdyby wolą ustawodawcy zamiast eliminacyjnego charakteru normy z art. 385¹ k.c. byłoby unieważnienie całej umowy przepis ten byłby niepotrzebny z uwagi na treść art. 58 § 3 k.c.

W ocenie Sądu same klauzule indeksacyjne nie zmieniają istoty umowy kredytu w jej podstawowym zakresie. Można sobie wyobrazić umowę ich nie zawierającą, jako spełniającą wszelkie wymogi umowy kredytu. Mogą być elementem dodatkowym takiej umowy, ale nie muszą. Ich usunięcie zmienia treść umowy ale w omawianej konstrukcji nie wpływa na jej zasadniczą istotę, jaką jest udzielenie kredytu w PLN. Tak jak zastosowanie odsetek maksymalnych zamiast przewyższających je w umownych zmienia treść umowy, ale nie jej istotę wyrażającą się w prawie do pobierania oprocentowania.

Przykładem podobnego rozwiązania są właśnie przepisy dotyczące odsetek maksymalnych przewidujących stosowanie ich nawet gdy strony umownie wprowadziły odsetki wyższe (art. 481 § 2³ k.c.). Pomimo, że umowne odsetki przekraczają odsetki maksymalne i stanowią główne świadczenie pożyczkobiorcy, ustawa wprost ingeruje w to świadczenie i nikomu nie przychodzi do głowy by podważać ważność całej umowy. Przeciwnie pożyczkodawca, zastrzegając wyższe odsetki niż maksymalne, nie zawsze robił to z chęci nieuczciwego zysku. Czasem, z uwagi na wysokie ryzyko kontraktu, w odsetkach próbował „zmieścić” np. koszty ubezpieczenia kredytu. Wobec brzmienia przepisu nie ma to jednak znaczenia. Należą mu się jedynie odsetki maksymalne, a umowa nadal obowiązuje. Ingerencja ustawodawcy lub sądu nie prowadzi do unieważnienia całej umowy.

W ocenie Sądu wymaga wyraźnego podkreślenia, że waloryzacja zawarta w umowie z 2006 r. poprzez zabieg indeksacji, nie była świadczeniem. Nie istniały wówczas jeszcze normatywne typy umowy o kredyt indeksowany bądź denominowany, które w późniejszym czasie stworzyły wyraźny – przewidziany prawem podtyp umowy kredytowej. Na ów czas był to jednak zabieg mający na celu odzwierciedlenie i zagwarantowanie ekonomicznych realiów umowy właśnie po to aby „rzeczy były stałe”. Ekscesem, który wdarł się w działanie tego mechanizmu był nieadekwatny i nieprzewidywalny wzrost kursu (...). Tak więc świadczeniami w rozumieniu ówczesnego prawa bankowego było po stronie banku udostępnienie umówionej kwoty kredytu, a po stronie kredytobiorcy obowiązek jego zwrotu w ratach wraz ze stałą marżą i zmiennym wskaźnikiem (...), które było ceną za udzielony pieniądz. Oczywiście indeksacja odnosiła się do głównego świadczenia kredytobiorcy. Podobnie odnosi się do niego jednak np. ubezpieczenie kredytu, i różne inne środki jego zabezpieczenia. Powiększają one często w istotny sposób cenę kredytu i wpływają na ratę – a więc główne świadczenie. Nie oznacza to jednak, że eliminacja któregoś z abuzywnych zabezpieczeń musi prowadzić do unieważnienia całej umowy. Istotą przepisów o klauzulach abuzywnych jest dążenie do przywrócenia równowagi stron i skłonienie profesjonalistów do nienadużywania ich pozycji. Celem przewidzianych w nich sankcji jest pominięcie nieuczciwych regulacji, a wskazywana przez (...) możliwość unieważnienia umowy pozostawiała ocenie sądu krajowego konkretną umowę i możliwość jej dalszego wykonywania.

W tym stanie rzeczy należy przyjąć, że umowa stron jest ważna i skuteczna, natomiast bezskuteczne i niewiążące powódka są postanowienia zawarte w umowie dotyczące indeksacji do waluty szwajcarskiej. Wobec powyższego Sąd z uwagi na brak przesłanek art. 189 k.p.c. w zw. z art. 58 k.c. w zw. z art. 69 ust. 1 prawa bankowego oddalił powództwo o ustalenie nieistnienia pomiędzy stronami stosunku prawnego kredytu wynikającego z umowy kredytu nr (...) z dnia 08.11.2006 r., o czym orzekł **w punkcie II sentencji wyroku**. W konsekwencji oddaleniu podlegało również roszczenie o zapłatę sformułowane na podstawie nieważności umowy, o czym Sąd orzekł **w punkcie II sentencji wyroku**.

Wobec tego, że żądanie główne okazało się niezasadne w zakresie zapłaty na podstawie nieważności umowy, Sąd nie podejmował analizy prawnej i faktycznej zgłoszonego przez pozwanego zarzutu zatrzymania (zarzut ten został zgłoszony na wypadek ustalenia przez Sąd nieważności umowy).

Wskazać należy, że powódka nie ubiegała się o wydanie orzeczenia ustalającego w zakresie zawarcia w umowie postanowień abuzywnych w trybie art. 189 k.p.c. Powódka żądała wyłącznie zasądzenia określonej kwoty pieniężnej, a nie ustalenia nieważności lub bezskuteczności poszczególnych zapisów umowy w stosunku do niej. Dla oceny jej żądania w zakresie zapłaty konieczna stała się jednak przesłankowa analiza zawartej umowy i została ona w toku niniejszej sprawy dokonana.

Przeprowadzona w niniejszej sprawie analiza doprowadziła do wniosku, że umowa zawiera postanowienia abuzywne wobec czego zasadne jest żądanie ewentualne zgłoszone przez powódkę. Z uwagi na kwestionowanie przez pozwanego wysokości żądanej przez powódkę kwoty jak i skomplikowany charakter wyliczenia związanego z ustaleniem wysokości przysługującego powódce roszczenia za okres od dnia 01.08.2011 r. do 27.04.2021 r. konieczne stało

się dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego sądowego z zakresu rachunkowości. Opinia została sporządzona przez biegłą sądową M. H.. Powódka nie złożyła zastrzeżeń co do jej treści oraz wniosków w niej zawartych. Pozwany natomiast zakwestionował metodologię wyliczeń biegłego. W ocenie Sądu przedmiotowa opinia jest jasna, pełna oraz koresponduje z zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym, a wnioski w niej zawarte są logiczne oraz zgodne z doświadczeniem życiowym.

Zauważyć należy, że biegła nie ustrzegła się jednak przy jej sporządzeniu w tym zakresie jednego metodologicznego błędu, co skutkowało przeliczeniem wartości wpłaconych przez powódkę w (...) i w istocie zawyżeniem nadpłaty w PLN. Otóż w tabeli na str. 25-29 (k. 318v-320) dokonała wyliczeń w rubryce faktyczne wpłaty, umieściła tak kwoty wpłacone bezpośrednio w PLN jak i kwoty wpłacone po przeliczeniu wpłaty dokonanych w (...) wg średniego kursu NBP z dnia wpłaty. Dało to ostatecznie wynik 80.638, 63 PLN kapitału i 10.404,56 CHF.

Jednak we wnioskach końcowych w pkt IV a wskazała, że suma wpłat w PLN w okresie od 01.08.2011 r. do 25.01.2021 r. wynosiła 61.968,56 zł. To ostatnie wyliczenie potwierdza tabela na k.311-312v dokumentuje ona wszystkie wpłaty dokonane w PLN i obejmuje kapitał 52.469,35 zł i odsetki 8.646,21 zł, co daje w sumie 61.115,56 zł. We wpłatach tych ujęto również wpłacone koszty ubezpieczenia 638 zł i inne opłaty i prowizje dokonane w PLN -215 zł. Powyższą więc kwotę 61.115,56 zł należało pomniejszyć o wpłaty z innego tytułu nie spłata rat kapitałowo-odsetkowych tj. o kwotę 853 zł (638 zł i 215 zł), które powódka i tak winna by ponosić przy przyjęciu ważności i częściowej bezskuteczności umowy. Dało to więc kwotę ostatecznie ustaloną przez biegłą we wnioskach końcowych jako sumę wpłat z tytułu rat kredytowych obejmujących kapitał i odsetki na kwotę 61.968,56 zł.

W związku z tym powódka na rzecz banku z tytułu spłaty kredytu we wspomnianym okresie uiszcza kwotę 61.968,56 zł oraz 7.474,53 CHF. Przy przyjęciu, że z umowy usunięto mechanizm indeksacji, a powódka zobowiązana do spłaty kredytu w PLN według zasad określonych w umowie z oprocentowaniem stanowiącym sumę stałej marży w wysokości 1,45 % powiększonej o wskaźnik (...) ustalonej zgodnie z § 8 i 9 umowy, przy uwzględnieniu zawartych aneksów, sumy rat kapitałowych i odsetkowych kredytu, jakie powódka powinna była wpłacać pozwanemu w okresie od 01.08.2011 r. do 25.01.2021 r. wynoszą z tytułu kapitału 46.678,32 zł, z tytułu odsetek 6.236,10 zł, łącznie 52.914,42 zł (podsumowanie kolumny 3 i 4 tabeli k. 320).

Sąd dokonał wyliczenia różnicy pomiędzy ustaloną sumą wpłat w okresie od 01.08.2011 r. do 25.01.2021 r., a kwotą która byłaby należna we wskazanym okresie przy przyjęciu, że z umowy usunięto by mechanizm indeksacji. Różnica ta wynosi 8.201,16 zł (61.115,56 zł - 52.914,42 zł). Wymienione wyżej wyliczenia stanowią proste działanie matematyczne, w związku z czym nie było konieczności sporządzenia opinii uzupełniającej w tym zakresie. W związku z powyższym, powódka w okresie od 01.08.2011 r. do 25.01.2021 r. świadczyła nienależnie na rzecz pozwanego z tytułu nadpłaty wynoszą kwotę 8.201,16 PLN oraz z uwagi na usunięcie mechanizmu indeksacji kwotę 7.474,53 CHF.

Z uwagi na powyższe w oparciu o art. 410 § 2 k.c. w zw. z art. 405 k.c. Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 8.201,16 zł oraz 7.474,53 CHF, o czym orzekł jak **w punkcie I sentencji wyroku**. Natomiast żądanie ponad zasądzoną kwotę zostało oddalone wobec braku przesłanek z art. 410 § 2 k.c. w zw. z art. 405 k.c. jako nieudowodnione, o czym Sąd orzekł jak **w punkcie II sentencji wyroku**.

Bezzasadne jest powoływanie się na przez Bank na brak obowiązku zwrotu świadczenia z uwagi na przepisy art. 411 k.c., gdyż w pkt. 1 tej regulacji wyraźnie wskazano, że nie dotyczy on sytuacji, w której zwrot ma dotyczyć świadczenia spełnionego m.in. w wykonaniu nieważnej czynności prawnej. Powódka dokonywała spłaty rat kredytu na podstawie abuzywnych postanowień. Eliminacja z umowy niedozwolonych postanowień skutkuje tym, że świadczenia na ich podstawie spełnione stanowią nienależne świadczenie.

Strona powodowa spłacając kredyt nie spełniała również świadczeń z tytułu umowy przed nadejściem terminu ich wymagalności (art. 411 pkt 4 k.c.), skoro z uwagi na abuzywność postanowień umownych nie była zobowiązana do spłaty w takiej wysokości.

Podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia roszczenia o zapłatę nie zasługuje na podzielenie. Pobranie środków z rachunku bankowego powódki przez Bank następowało w wyniku nieważnej czynności prawnej, dlatego nie można tego określić jako świadczenia okresowego. Zastosowanie zatem znajdzie co do zasady w niniejszej sprawie dziesięcioletni termin przedawnienia, albowiem roszczenie powódki powstało przed zmianą przepisów wprowadzonych ustawą z 13 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 poz. 1104). Zgodnie bowiem z art. 5 ust. 3 ww. ustawy do przysługujących konsumentowi roszczeń powstałych przed dniem wejścia jej w życie i w tym dniu jeszcze nieprzedawnionych, których terminy przedawnienia są określone w art. 118 i art. 125 § 1 kodeksu cywilnego, stosuje się jego przepisy w brzmieniu dotychczasowym. Skoro zatem powódka dochodzi roszczenia z tytułu pobranych jej środków w okresie od 01.08.2011 r. do dnia 25.01.2021 r. to w dacie wejścia w życie zmienianych przepisów – 9 lipca 2018 r. – dziesięcioletni termin przedawnienia nie upłynął, a zatem ma on zastosowanie w dalszym ciągu w zakresie roszczeń powódki z tytułu zapłaty. Należy odwołać się też do wyroków (...) z dnia 22.04.2021 r. w sprawie (...) i z dnia 10.06.2021 r. w sprawie (...) oraz w połączonych sprawach od (...) uznając w tej mierze zarzut za bezskuteczny. Zgodnie z wyrokami (...), przepisy dyrektywy (...) w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich sprzeciwiają się przedawnieniu roszczeń konsumenckich, mających na celu stwierdzenie, że dane postanowienia umowne mają charakter nieuczciwy, jednak nie sprzeciwiają się przedawnieniu roszczeń restytucyjnych będących następstwem takiego stwierdzenia. Co więcej, bieg terminu przedawnienia takich roszczeń nie może się skończyć przed datą powzięcia przez konsumenta wiedzy o niedozwolonym charakterze takiego postanowienia, względnie przed dniem, w którym przy zachowaniu przeciętnej staranności wiedzę taką mógł obiektywnie rzecz biorąc poznać. „Należy zauważyć, że termin przedawnienia może być zgodny z zasadą skuteczności tylko wtedy, gdy konsument miał możliwość poznania swoich praw przed rozpoczęciem biegu lub upływem tego terminu.” (teza 46 do wyroku (...) (...)). Nie oznacza to jednak, że zdarzenie to nie może nastąpić później to jest pomiędzy dowiedzeniem się o wadach umowy np. od adwokata, a momentem złożenia pozwu w sądzie.

Wskazano tam również, że zasadę skuteczności ochrony praw konsumentów „...należy interpretować w ten sposób, że stoi ona na przeszkodzie krajowemu uregulowaniu przewidującemu, że wytoczone przez konsumenta powództwo o zwrot kwot nienależnie wypłaconych na podstawie nieuczciwych warunków umownych w rozumieniu dyrektywy (...) lub warunków sprzecznych z wymogami dyrektywy (...) podlega trzyletniemu terminowi przedawnienia rozpoczynającemu bieg w dniu, w którym nastąpiło bezpodstawne wzbogacenie.” (teza 66 do wyroku (...) z dnia 22.04.2021 r. w sprawie w sprawie (...)). Podnoszono jednak, że z uwagi na tak krótki okres przedawnienia w prawie krajowym – 3 lata, nie można tego uznać za czas możliwy na podjęcie stosownej reakcji przez konsumenta. Podobnie wcześniej omawiany wyrok (...) dotyczy 5 letniego okresu przedawnienia liczonego w prawie francuskim od dnia zawarcia umowy. W prawie polskim okres przedawnienia tego typu roszczeń wynosił 10 lat tak więc jest w ocenie Sądu dostatecznym na pozyskanie stosownej wiedzy i podjęcie kroków procesowych przez konsumenta.

Podobne stanowisko do wyroku (...), w dniu 7 maja 2021 r. zajął polski Sąd Najwyższy. Sąd uznał, iż rozpoczęcie biegu terminu przedawnienia rozpoczyna się w momencie zakwestionowania umowy frankowej - złożenia reklamacji, wystosowanie wezwania do zapłaty, złożenia pozwu w Sądzie.

Powódka żądała zasądzenia odsetek ustawowych za opóźnienie od żądanych kwot od dnia 27.04.2021 r. do dnia zapłaty i to żądanie zostało uwzględnione jedynie w części – co do zasądzenia odsetek za opóźnienie jednakże od innej daty początkowej. Żądanie powódki zostało uznane przez Sąd za zasadne od dnia 15.06.2023 r. tj. od dnia wydania wyroku. Z uwagi na skomplikowany charakter sprawy, mnogość zarzutów oraz rozbieżność orzecznictwa pozwany dopiero po przeprowadzeniu całego postępowania dowodowego miał dostateczną wiedzę, która pozwalała mu na ocenę zasadności roszczeń powódki. Do tego momentu powódka mogła zmienić zdanie i dalej chcieć wykonywać umowę. Dopiero z tym momentem można mówić o jego opóźnieniu.

Należy tu podkreślić, iż rozwiązanie to nie statuuje powódki jako konsumenta w sytuacji gorszej niż innych uczestników obrotu. Jest ono właśnie konsekwencją wynikającą z uprzywilejowania jej pozycji, w wyniku której jednostronnym oświadczeniem mogła spowodować rozerwanie węzła prawnego albo też utrzymanie zobowiązania.

W związku z tym, Sąd na podstawie art. 481 § 1 k.c. zasądził odsetki za opóźnienie od kwoty 8.201,16 zł oraz 7.474,53 CHF od dnia 15.06.2023 r. do dnia zapłaty, o czym orzekł w **punkcie I sentencji wyroku**, zaś w pozostałym zakresie żądanie o zasądzenie odsetek oddalił jako bezzasadne, o czym orzekł w **punkcie II sentencji wyroku**.

O kosztach orzeczono na podstawie art. 100 k.p.c. Powódka uległa żądaniu głównemu o ustalenie i zapłatę w całości. Natomiast roszczenie ewentualne zostało uwzględnione w znacznej części tj. co do kwoty 8.201,16 zł oraz 7.474,53 CHF, każda z tych kwot została zasądzona z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 15.06.2023 r. do dnia zapłaty. Wobec tego zasadnym było wzajemne zniesienie kosztów procesu. Koszty procesu po stronie powódki obejmowały uiszczoną opłatę sądową od pozwu (1000 zł), opłatę skarbową od pełnomocnictwa (17 zł), wynagrodzenie pełnomocnika (radcy prawnego) w stawce wynikającej z § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (5.400 zł), opinia biegłego sądowego (3.993 zł). Po stronie pozwanego koszty procesu obejmowały opłatę skarbową od pełnomocnictwa (17 zł) oraz wynagrodzenie pełnomocnika (adwokata) w stawce wynikającej z § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (5.400 zł).

Z tego względu Sąd koszty procesu stron wzajemnie zniósł, o czym orzekł jak w **punkcie III sentencji wyroku**.

sędzia Juliusz Ciejek